

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR IMHALLEF
DR FRANCESCO DEPASQUALE
LL.D. LL.M. (IMLI)**

**Seduta ta' nhar it-Tlieta
Erbatax (14) ta' Marzu 2023**

Rikors Numru 191/2013 FDP

Fl-ismijiet

Frederick Catania (K.I. 536081M)

Vs

Ta' Mattew Fish Farms Limited (C 38207)

Il-Qorti:-

1. Rat ir-rikors datat 26 ta' Frar 2013, li permezz tiegħu r-rikorrent talab is-segweni:

- 1. Illi r-rikorrent hu impjegat mas-soċjeta' intimata bħala għaddas (diver), u kien jagħmel xogħol taħt il-baħar fuq il-fish farms propjeta' tas-soċjeta' intimata jew gestiti minnha;*
- 2. Illi tul iż-żmien li r-rikorrent ilu impjegat mas-soċjeta' intimata, hu kien jingħata struzzjonijiet sabiex iwettaq xogħol taħt il-baħar f'kundizzjonijiet li għalihom ma kienx jiġi pprovdut tagħmir u apparat adegwat, u l-apparat li kien jiġi pprovdut mis-soċjeta' intimata lir-rikorrent ma kienx idoneju għax-xogħol li r-rikorrent kien jiġi ordnat sabiex iwettaq, u b' mod partikolari għall-fond li fih ir-rikorrent kien jiġi ordnat biex jinżel.*
- 3. Illi l-ħidma tar-rikorrent f'dawn il-kundizzjonijiet perikolużi u f'dan l-unsafe working environment ipperdurat għal żmien twil, b'konsegwenza li l-ħsara f'saħħet ir-rikorrent bdiet takkumula, u bil-konsegwenza li fis-6 ta' April 2012 saħħet ir-rikorrent ċediet meta kien għadu kif lesta minn għadsa, u sofra minn spinal*

decompression syndrome bil-konsegwenti debilita' ta' natura permanenti fuq il-persuna tiegħu – dan kollu skont ma jirriżulta miċ-ċertifikat mediku li qed jiġi anness u mmarkat bħala Dokument A.

4. *Illi wkoll meta seħħ l-episodju tas-6 ta' April 2012, ħadd mill-adetti u dirigenti tas-soċjeta' intimata ma kien imħarreġ sabiex jipprovdi first-aid f'emergenza, u effettivament ħadd ma pprovda first-aid xierqa lir-rikorrent; illi wkoll ħadd mill-adetti u dirigenti tas-soċjeta' intimata ma kien imħarreġ biex isejjaħ is-sokkors meħtieġ f'emergenza, u fil-fatt ħadd ma sejjaħ is-sokkors meħtieġ f'dan il-kaz; u s-soċjeta' intimata lanqas ipprovdiet l-apparat essenzjali biex ir-rikorrent jingħata l-first-aid meħtieġ,*
5. *Illi s-soċjeta' intimata hi responsabbli għad-debilita' permanenti li sofra r-rikorrent fuq il-persuna tiegħu, li seħħet unikament b'tort u ħtija tagħha minhabba nuqqas ta' diligenza, prudenza u ħsieb, b'negliġenza u imperizja, u minhabba unsafe working practices u billi ma giex ipprovdut a safe working environment/safe system of work minn naħa tagħha (tas-soċjeta' intimata), li wkoll m'osservatx l-obbligi li għandha skont il-liġi versu l-impjegati tagħha bħala enti li tħaddem.*
6. *Illi s-soċjeta' intimata giet interpellata biex tersaq għall-likwidazzjoni u ħlas tad-danni kollha li sofra r-rikorrent fuq il-persuna tiegħu b'konsegwenza ta' dakollu fuq imsemmi, iżda baqgħet inadempjenti, u għalhekk kellha ssir din il-kawża.*
7. *Illi hemm ukoll rimunerazzjoni dovuta lir-rikorrent dwar l-impieg tiegħu li għadha mhux imħallsa lillu, minkejja li s-soċjeta' intimata giet interpellata sabiex taddivjeni għall-ħlas ta' l-istess.*

Tgħid għalhekk is-soċjeta' intimata għaliex għar-raġunijiet premissi din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex:

1. *Tiddikjara illi s-soċjeta' intimata hi responsabbli, għar-raġunijiet fuq premissi, għad-debilita' fiżika u permanenti li qed ibati minnha r-rikorrent fuq il-persuna tiegħu.*
2. *Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent minhabba din id-debilita' fiżika, u dana okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi.*
3. *Tikkundanna lis-soċjeta' intimata biex tħallas lir-rikorrent id-danni kollha hekk likwidati.*
4. *Tiddikjara li s-soċjeta' intimata għandha tħallas rimunerazzjoni lir-rikorrent dwar l-impieg tiegħu.*
5. *Tikkundanna lis-soċjeta' intimata tħallas din ir-rimunerazzjoni lir-rikorrent, bl-imghaxijiet mid-data tal-preżentata ta' din il-kawża sad-data tal-effettiv pagament.*

Bl-ispejjeż u bl-imghaxijiet kontra s-soċjeta' intimata li hi ngunta ghas-subizzjoni.

2. Rat illi fit-2 ta' April 2013 is-soċjeta' intimata irrispondiet għal dak mitlub billi qajmet is-segwenti difiżi:

1. *Illi l-esponenti taqbel mal-fatti kif dikjarati fl-ewwel paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi. Iżżid li l-attur huwa licensed 'diver' u ilu impjegat ma' Ta' Mattew Fishfarms sa mill-2007.*
2. *Illi l-fatti dikjarati fit-tieni paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi huma kollha kontestati għaliex kompletament foloz. Il-Kumpannija kienet tipprowdi biss it-tank tal-ossigenu li kien jintuża mid-'divers' liema tankijiet huma ta' l-aqwa kwalita u mannuti skond l-aħjar standards. Frederick Catania kien marbut bil-kuntratt li jipprova l-bqija tal-ekwipaġġament għad-diving tiegħu u kien jingħata allowance kull xahar biex imantni l-ekwipaġġament tiegħu. Dan kien meħtieġ ukoll għaliex Frederick Catania bħala 'licensed diver' għandu l-ekwipaġġament tiegħu u kien jogħdos anke fil-ħin liberu tiegħu. Frederick Catania dejjem iggarantixxa li l-ekwipaġġament tiegħu kien tajjeb. Fl-istess ħin il-kumpannija ma għandha ebda kontroll fuq dak li jagħmel fil-ħin liberu tiegħu.*
3. *Illi l-fatti dikjarati fit-tielet paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi huma kollha kontestati għaliex kompletament foloz. Filfatt ma hemm xejn perikoluż jew unsafe fix-xogħol li kien jingħata minn Ta' Mattew Fishfarms. Fi kwalunkwe każ fil-mument li seħħ is-sinistru hu kien mar kontra ordnijiet espressi tas-supervisor tiegħu billi niżel fil-fond ħafna biex jistad, haġa li kien jaf li ma kellux jagħmel.*
4. *Illi l-fatti dikjarati fir-raba' paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi huma kollha kontestati għaliex kompletament foloz. Jirriżulta li l-kumpannija kienet baġtet xi impjegati u supervisors kors ta' first aids speċjalizzat b' mod partikolari biex jittrattaw il-bends. Filfatt Fredrick Catania gie assistit mal-ewwel minn Mark Bugeja, li dak inhar kien inkarigat mill-operations u li tah l-ossigenu immedjatament malli dan tela' fuq id-dgħajsa. Sussegwentement malli Frederick Catania ħassu mhux f' sikktu immedjatament ingħata l-għajnuna u ntbagħtet dgħajsa li tgħaġġel ħafna biex tiġbru u twasslu sa fejn kellha tigi ambulanza. Fuq id-dgħajsa li ntbagħtet kien hemm ħaddiem ieħor li kellu liċenzja biex jamministra l-għajnuna f' dawn is-sitwazzjonijiet. Jingħad ukoll għal kompletezza li l-ambulanza issejjhet minnufih iżda din wasslet Marsaxlokk eżattament meta waslet id-dgħajsa bi Frederick Catania fuqha. Assolutament għalhekk ma huwiex minnu li kien hemm xi nuqqasijiet fl-għajnuna li nġhatat lil Frederick u li nġhatat tempestivament.*
5. *Illi l-fatti dikjarati fil-ħames paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi huma kollha kontestati għaliex il-kumpannija attriċi ma taħtix għad-debilta*

li sofra Frederick Catania u dan kif ser jiġi spjegat ulterjorment u fid-dettal waqt is-smiġh tal-kawża.

6. *Illi l-fatti dikjarati fis-sitt paragrafu tad-dikjarazzjoni attriċi huma kontestati għar-raġunijiet ġia miġjuba.*
7. *Illi dwar ir-remunerazzjoni jingħad li Frederick Catania mhux biss tħallas kull ma kien intitolat jithallas skont il-ligi iżda saħansitra ingħata xi donations bon gratia tad-diretturi tal-kumpannija mhux għaliex kien haqqu li jingħata tali donations iżda sempliċiment bħala forma ta' karita minhabba l-bżonnijiet tal-familja tiegħu,*

EĊĊEZZJONIJIET

Ta' Mattew Fishfarms għalhekk teċċepixxi li;

1. *Illi l-kumpannija intimata ma hijiex responsabbli għall-inċident lamentat mir-rikorrenti u għad-danni reklamati minnu, liema inċident u danni seħħew unikament tort tar-rikorrent.*
2. *Illi r-rikorrent ma soffriex dannu permanenti u/jew danni fl-estent minnu reklamati.*
3. *Illi t-talbiet tar-rikorrenti għandhom għalhekk jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrent u Ta' Mattew Fishfarms Limited tirriserva minn issa li tfittex lir-rikorrent għad-danni lilha kkaġunati bil-ħruġ tal-mandat ta' sekwestru liema danni inkludu malafama.*
4. *Salv eċċezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-każ.*

Provi:

3. Rat l-affidavit ta' **Frederick Catania** ipprezentat fis-27 ta' Settembru 2013 (fol 18).
4. Rat ix-xhieda ta' **Dr. Stephen Muscat** tas-6 ta' Novembru, 2013 (fol 29).
5. Rat id-dokumenti eżebiti minn Dr. Stephen Muscat Dok S1 u S2 (fol 54 u 55).
6. Rat id-dokument eżebiti dwar Diving Injuries and the Decompression Sickness (fol 76).
7. Rat ix-xhieda ta' **Dr. Norbert Vella** tat-12 ta' Ġunju, 2014 (fol 89).
8. Rat ix-xhieda ta' **Dr. John Mifsud** tat-12 ta' Ġunju 2014 (fol 92).
9. Rat ix-xhieda ta' **Dr. Stephen Zammit** tal-4 ta' Frar, 2015 (fol 107).
10. Rat ix-xhieda ta' **Roderick Camilleri** tat-12 ta' Mejju 2015 (fol 114).
11. Rat ix-xhieda ta' **Joseph Cini** tat-12 ta' Mejju 2015 (fol 118).

12. Rat ir-rapport tal-Periti Mediċi **Dr. Anton Grech** u **Dr. Josanne Aquilina** ippreżentat fit-13 ta' Novembru, 2014 (fol 131).
13. Rat ix-xhieda ta' **Dr. Josanne Aquilina** tat-18 ta' Ġunju, 2015 (fol 133).
14. Rat ix-xhieda ta' **Dr. Anton Grech** tal-5 ta' Novembru, 2015 (fol 136).
15. Rat illi fil-5 ta' Novembru 2015 ir-rikorrent iddikjara illi ma kellux aktar provi.
16. Rat in-nota eżebita w immarkata Dok FC fl-1 ta' Marzu 2016 kontenenti fotokopja tad-diving passport tar-rikorrent (for 142).
17. Rat ix-xhieda in kontro eżami ta' Fredrick Catania tal-1 ta' Marzu 2016 (fol 152).
18. Rat ix-xhieda ta' **Joseph Curmi** tat-12 ta' Mejju 2016 (fol 159).
19. Rat l-affidavit ta' **Roderick Camilleri** ippreżentat fit-8 ta' Frar, 2017 (fol 164).
20. Rat l-affidavit ta' Joseph Curmi ippreżentat fit-8 ta' Frar, 2017 (fol 166).
21. Rat ix-xhieda ta' **Mark Bugeja** tat-8 ta' Marzu 2017 (fol 168).
22. Rat ix-xhieda ta' **Raymond Bugeja** tat-2 ta' Novembru, 2017 (fol 175).
23. Rat id-dokumenti eżebiti minn Raymond Bugeja fit-2 ta' Novembru 2017, Dok RB1 u Dok RB2 (fol 178 *et sequitur*).
24. Semgħet ix-xhieda ta' **Raymond Bugeja** in kontro-eżami tas-16 ta' Diċembru, 2020 (fol 235).
25. Semgħet ix-xhieda ta' **Mark Bugeja** in kontro-eżami fis-6 ta' Mejju 2021 (fol 268).
26. Semgħet ix-xhieda ta' **Roderick Camilleri** in kontro-eżami tal-14 ta' Lulju 2012 (fol 326).
27. Semgħet ix-xhieda ta' **Joseph Cini** in kontro-eżami tas-16 ta' Diċembru 2021 (fol 346).
28. Rat id-dokumenti Dok JR1 eżebiti minn Joseph Cini ippreżentat fis-16 ta' Diċembru 2021 (fol 360).
29. Rat li fl-20 ta' Jannar, 2022, il-kawża thalliet għas-sottomissjonijiet finali wara li ngħalqu il-provi tal-partijiet.
30. Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tar-rikorrent tas-16 ta' Marzu, 2022 (fol 363).
31. Rat in-nota tas-sottomissjonijiet ta' Ta' Matthew Fish Farms Limited ippreżentata fl-1 ta' Awissu 2022 (fol 381).

Fatti tal-każ

32. Jirrizulta li r-rikorrent kien impjegat mas-soċjeta' intimata bħala għaddas professjonista, u xogħlu kien li jagħlef it-tonn fil-gaġeġ u jiċċekkja ix-xbieki.

33. Jirrizulta li l-incident tar-rikorrent sehh fis-6 ta' April, 2012 u qabel sehh l-incident, ir-rikorrent kellu tmien snin esperjenza bhala ghaddas.
34. Jirrizulta mil-ispjegazzjoni fix-xhieda tar-rikorrent, li d-distinzjoni bejn ix-xoghol precedenti mal-Elbros u x-xoghol mas-soċjeta' intimata, kien li l-volum ta' 'dives' rikjesti mis-soċjeta' intimata, kienu aktar spissi. Jirrizulta wkoll li r-rikorrent kien jinghata struzzjonijiet ghal 'deep diving' ta' sikwit u x-xoghol kien ikollu isir fil-fond hafna.
35. Meta kien tela' mid-'dive' dakinhar tal-incident, kien inghata l-ossigenu fuq il-barkun, u sussegwentement ittiehed fil-Hyperbaric Unit tal-Isptar, izda dan it-traġitt ha l-hin u dam siegha u nofs sakemm twassal u ttiehed hemmhekk.
36. Jirrizulta li r-rikorrent kien ikun provdut biċ-ċilindru ta' l-ossigenu izda mhux bit-'tri-max', li fih aktar 'helium' milli 'nitrogen'. Fil-fatt jirrizulta mix-xhieda ta' Dr.Stephen Muscat li it-'tri-max' kien rikjest ghal 'deep dives', ghaliex jirrizulta li r-rikorrent kien anke jinzel sal-qiegh sabiex jezegwixxi ix-xoghol tieghu.

Ikkunsidrat

37. Jirrizulta, mill-premessi u mill-provi prodotti, illi r-rikorrent qieghed, permezz tal-azzjoni prezenti, jitlob danni materjali u personali tat-tip *damnum emergens* u *lucrum cessans*, wara danni sofferti fl-incident li sehh fis-6 ta' April 2012. Fil-fatt, ir-rikorrent, qed isostni, li konsegwenza ta' nuqqas ta' *safe system of work* fuq il-lant tax-xoghol tieghu, huwa qed isofri danni attwali u futuri, kif ukoll minn dizabilita` permanenti fuq il-persuna tieghu.
38. Jirrizulta, mill-banda l-ohra, illi s-soċjeta' intimata irrespingiet il-pretensjonijiet tar-rikorrent billi eccepit li t-talbiet tar-rikorrent huma infondati fil-fatt u fid-dritt. Inoltre, gie eccepit ukoll li r-rikorrent kien marbut bil-kuntratt li jipprovdri l-bqija tal-ekwipaggament ghad-diving tieghu, u li ma kien hemm xejn perikoluż fix-xoghol li kien jinghata ir-rikorrent, u li l-kumpanija intimata ma tahtix ghad-debilita` permanenti tar-rikorrent, ghalhekk m'hemm l-ebda danni x'jigu likwidati.

Konsiderazzjonijiet – Responsabbilta`

39. Ir-rikorrent jishaq illi s-soċjeta' intimata hija unikament reponsabbli ghall-incident, fejn huwa safa paralizzat miż-żewg saqajn l-isfel, wara li huwa tela' mill-baħar ma jiflaħx b'sintomi ta' 'Bends', Neurological Decompression Sickness, u dan wara 'dive' fl-inkarigu tax-xoghol tieghu.
40. Mil-banda l-ohra, is-soċjeta' intimata, tinnega dan, anzi issostni, li r-rikorrent ma sofriex debilita` permanenti konsegwenza tal-inkarigu tax-xoghol li nghata mis-soċjeta' intimata, ghaliex huwa kien jagħmel 'dives' bhala passatemp ukoll.
41. Il-Qorti tosserva, fl-ewwel lok, illi huwa prinċipju assodat li min jallega irid jipprova. Infatti, hija regola ġenerali, li l-piż tal-prova huwa fuq min jafferma fatt, *onus probandi incubit ei qui dicit non ei qui negat* (Ara **Joseph Zammit vs Joseph Hili**, Vol. XXXVII-I-578.)

42. Ir-rikorrent sostna li ma kienx hemm *'safe system of work'* fuq il-lant tax-xogħol. Huwa spjega kif kien ikun imqabbaġ jagħmel *'deep dives'* li jirrikjeddu li jinżel aktar l-isfel minn ħamsin (50) metru, huwa kien jagħmel dan billi kien provdut biss biċ-ċilindru tal-ossigenu. F'dan il-każ, ir-rikorrent qed isostni li huwa kellu jiġi pprovdut ukoll bi *'tri-max'* li huwa sabiex jeżegwixxi d-*'deep dives'* li kellu jagħmel fl-inkarigu tax-xogħol tiegħu. Roderick Camilleri li kien *'diver'* ukoll mas-soċjeta' intimata ikkonferma fix-xhieda tiegħu, li huma kien ikollhom jinżlu aktar 'l isfel minn tletin (30) u erbgħin (40) metru fond. Huwa kkonferma wkoll li ġieli kien hemm anke ħsarat fil-gaġeġ.
43. Jirriżulta illi, mill-banda l-oħra Mark Bugeja impjegat mas-soċjeta' intimata jgħid fix-xhieda tiegħu li d-*'divers'* kienu jgħidulhom jinżlu sa 40 metru fond u mhux hekk aktar 'l isfel sal-qiegħ. Dana l-fatt, madankollu, huwa kontradett minn dak dikjarat bil-ġurament fix-xhieda ta' Dr. Stephen Muscat, persuna ċertament mhux parti fil-kawża u tabib espert fil-qasam tiegħu li jaħdem fl-isptar Mater Dei, fejn huwa saħaġ li meta rċieva telefonata minn fuq il-barkun dakinhar tal-inċident, fis-6 ta' April 2012, intqal lilu li r-rikorrent kien għadu kif tela' minn *'seventy one metre dive'*.
44. Jingħad li dan il-fatt li jirriżulta mix-xhieda ta' Dr Muscat li dakinhar li seħħ l-inċident tar-rikorrent Dr Muscat kien ċar u sostna li fit-telefonata li rċieva biex tinfurmah dwar l-inċident huwa ġie infurmat li r-rikorrent kien għadu kif tela' minn 71 metru *'dive'*. Għalhekk, din il-Qorti ma tistax toqgħod fuq ix-xhieda ta' Raymond Bugeja li sostna li l-gaġeġ kienu fond ta' 50 metru u li r-rikorrent ma kienx rikjest jagħmel *'dives'* fil-fond.
45. Dwar il-logs eżebiti mis-soċjeta' intimata fol 178 tal-proċess, jirriżulta li dawn il-logs kienu jintlew mis-soċjeta' intimata stess u għalhekk l-informazzjoni hemm imniżżla ma tistax titqies bħala attendibbli. Di fatti, fir-rigward tar-rikorrent, jirriżulta mil-logs li f'Marzu huwa għodos 5 darbiet u f'April sad-data tal-inċident kien għodos darbtejn. Il-Qorti illi tali logs ma jnaqqsu xejn mill-obbligu tas-soċjeta' intimata illi tassikura is-sigurtà tal-ħaddiema tagħha fuq il-post tax-xogħol.
46. Għaldaqstant fid-dawl tax-xhieda sinjifikanti u ferm importanti ta' Dr. Stephen Muscat mogħtija fis-6 ta' Novembru 2013, din il-Qorti tqis li, kif sostna l-istess rikorrent, huwa kien inkarigat u rikjest li jagħmel *'deep dives'* u, dakinhar tal-inċident tar-rikorrent, huwa kien f'*'dive'* ta' 71 metru. Jingħad ukoll illi Dr. Stephen Muscat ikkonferma li min ċempillu dakinhar tal-inċident biex jinfurmah li Frederick kien b'sintomi ta' *'bends'* kien infurmah fuq it-telefon li kien tela' minn *'dive'* ta' 71 metru.
47. Fil-każ in eżami, ix-xhieda ta' Dr. Stephen Muscat hija ta' rilevanza kbira, fejn spjega sewwa ħafna il-kwistjoni taċ-ċilindru u l-ossigenu.

*"Aħna ngħidulu ossigenu li huwa ħażin fiċ-ċilindru ikun hemm arja kkompressata arja bħalma qed nieħdu hawn barra konna qed ngħidu illi meta bniedem jogħdos bl-arja r-rakkomandazzjoni hija illi bniedem ma jaqbiżx 50 metru. Mhux qed ngħid li jien qatt ma qbiżt, taf per eżempju jew li ħafna *'divers'* ma jaqbzuhitex imma trid tiegħu ħafna aktar prekawzjonijiet, qisek bil-Malti meta inti bniedem ittih parir bniedem li jsuq bil-ħamsin mil fis-siegħa u bniedem jista' isuq bis-sebghin imma trid toqgħod aktar attent għax aktar għandek riskji. Tista' inti ma tużax l-arja*

biex tkun iktar safe. Fil-fatt min jogħdos aktar fil-fond per eżempju min irid jagħmel 'dive' ta' 100m jew 80 metru jew 70 biex ikun aktar luċidu hemm min juża it- 'tri-max' fih aktar helium minflok nitrogen il-għaliex in-nitrogen meta taqa' fdak il-fond għandu l-effett malli taqbeż it-tletin metru in-nitrogen jiġi qisu hadt l-alkoħol narcotic hafna gassijiet jagħmluha allura inti jekk għandek 'diver' li qed jirraġuna fil-wiċċ fil-qiegħ jista' jkun li ma jkunx qed jirraġuna perfett tkun hemm xi haġa ovvja li ma jirraġunahiex u jista' jagħmel żbalji .....

Issa fit-tletin metru u f' 40 metru 'diver' ta' esperjenza bħali u bħal Frederick mija fil-mija ikun kapaċi jadatta għalih anke 50 metru ikun qed jirraġuna mhux ħazin imma one se li tkun biss dak il-fond il-gisem il-moħħ jisslowja .....

Konna qed ngħidu għalxiex min jinzel fil-fond juża it- 'tri-max' l-aktar raġuni għalxiex jużawh hija din li qed ngħidu illi l-moħħ jirraġuna hafna aktar luċidu għax imbagħad għandu l-iżvantaġġi tiegħu ukoll jiġifieri tiksah iktar bih pereżempju. Imma din li l-moħħ jirraġuna aktar hija tajba u importanti hafna jiġifieri hija biżżejjed biex dak li jkun juża xorta għandek ir-riskji tiegħu.

Jiġifieri jista' jkollok decompression sickness xorta il-fatt li qed tużaha imminimizza tipi ta' incidenti oħrajn imma xorta jista' jkollok jiġifieri trid tagħmel id- "decompression stops."

48. Dr. Stephen Muscat spjega ukoll, fix-xhieda tiegħu, li hemm differenza bejn 'sports dive' u 'dive' fuq xogħol, għaliex meta bniedem qed jogħdos għax-xogħol, anke jekk fil-baxx, huwa jdaħħal aktar nitrogen fis-sistema tal-arja.
49. Dr Muscat sostna wkoll li, referibbilment għal l-'istops' li wiehed suppost jagħmel waqt li qed jogħdos, anke kieku dak inhar li seħħ l-incident f' 'dive' ta' 71 metru huwa ma għamilx l-istops neċessarji, fl-opinjoni medika tiegħu ir-rikorrent xorta ma kellux jitla' paralizzat. Għalhekk Dr. Stephen Muscat ikkonkluda li r-rikorrent sofra l-fatt illi kellu 'hits' ta' 'dives' preċedenti. Dana jikkontraddixxi l-allegazzjoni tas-soċjetà intimata fejn qed tittenta tinkolpa lir-rikorrent billi issostni li l-incident seħħ konsegwenza tan-negliġenza tiegħu billi tgħid li m'għamilx il-waqfiet neċessarji.
50. Inoltre, s-soċjetà intimata qed issostni li r-rikorrent kien ukoll jagħmel 'sport dive' fid-delizzju tiegħu. Madankollu, Dr Muscat xehed dwar id-distinzjoni ta' 'sport dive' u 'dive' fuq ix-xogħol fejn jispjega li f' 'dive' fuq ix-xogħol, persuna jkollha ddaħħal fis-sistema tal-arja tagħha aktar nitrogen.
51. Huwa imperattiv li jiġi kkunsidrat dak li ngħad minn Dr. Stephen Spiteri fix-xhieda tiegħu, fejn spjega li jrid ikun hemm struttura fil-lant tax-xogħol, fejn persuna tkun qed timmonterja li l-kollox qed isir sew. F'dan ir-rigward Dr. Stephen Muscat ikkonferma hekk:

"Ir-rakkomandazzjoni hija 50 metru fi sport diving. Issa meta bniedem qed jahdem mhux sports diving, dak jiġi xogħol jiġifieri hemm suppost sett ta' regoli differenti meta bniedem qed jahdem suppost għandek struttura biex tiproteġieh s'intendi....."

Jekk inti qed taħdem trid lil xi hadd li qed jimmoniterja li inti qed tagħmel l-affarijiet sew number 1!!!.....

Jiġifieri barra minn Malta kullimkien u anki ċerta postijiet hawn Malta, ikun hemm dak li jgħidulu 'diving supervisor'. 'Diving supervisor' x'inhu xogħolu? Is-supervisor jilloggja d-'dives' u jara li inti għamilt fejn inżilt kemm inżilt fond, u li hallejt hin bejn 'dive' u oħra li ma taqbiżx b'hekk ta' numru ta' 'dives' f'gurnata dak huwa xogħol ta' diving supervisor.....

Jien ma kellimni hadd bħala diving supervisor u ma ssemmieli qatt imma jien ma kontx fuq il-post tax-xogħol.”

52. Jirrizulta mix-xhieda ta' Dr. Stephen Muscat, li jaħdem fil-Hyperbaric Unit, li kkonferma li kien hemm dewmien esaġerat sakemm ir-rikorrent wasal fil-Hyperbaric Unit, meta huwa dejjem jinsisti li huwa ferm important li f'każijiet bħal dawn il-pazjent jasal fil-Hyperbaric unit mill-aktar fis. Fil-fatt huwa ikkonferma li mill-11.30a.m. minn meta rċieva t-telefon minn fuq il-barkun sa ma l-pazjent wasal l-isptar fil-Hyperbaric Unit kienu fis-1.00p.m. Fix-xhieda tiegħu Dr. Stephen Muscat qal hekk:

“Għax aktar ma jgħaddi ż-żmien meta jkun diġà tela' paralizzat diġà kwazi tard ħafna imma aktar ma jgħaddi ż-żmien aktar is-sitwazzjoni tista' ma tfejjaqhiex, biex niftehm. Jiġifieri dawn il-każi dejjem huma ta' emerġenza fil-fatt l-istaff tiegħi kull meta nċemplihom dejjem nippretendi li jidhlu hi f'għaxar minuti għandhom il-beckon fuq is-saqaf, għandhom is-sirena, jekk xi darba tara xi karozza għaddejja b' xi beckon aħdar fuqha għax dawn kollha emerġenza gravi jkunu. Aktar u aktar f'każ bħal dan u niftakar li mill-pixxina tlajt mill-ewwel l-isptar jien kull ma hemm f'it minuti, tliet minuti, erba' minuti, kont qed nistennieh u x'hin għaddiet nofs siegħa u għadu ma tfaċċa hadd ċempiltihom jiena fuq il-mobile li ċempluli. Qaluli aħna deħlin lura bil-barkun u hadtha bi kbira ħafna qatt ilhom deħlin bil-barkun każ bħal dak!! Għidtilhom speċi jiena qed nippretendi li diġà qegħdin mat-triq bil-karozza s'issa u sirt naf li kienu qegħdin xi 8 mili il barra kif qaluli li niftakar u fil-fatt hekk ktibt hawn, u anyway, biex ma ntawwalx il-pazjent wasal minn 11.30am. wasal għandi fis-siegħa(1.00p.m.)..... jien naf li għamilt plejtu imma kbir fuqha li kemm jista' jkun jivvintaw sistema ta' trasport urġenti għax daww każijiet urġenti hux imma kont għamiltihom diġà ċara fl-ewwel telefonata.”

53. Minn din ix-xhieda ta' Dr. Stephen Muscat, jidher li meta r-rikorrent tela' lura mill-għadssa b'sintomi li kien ma jiflaħx, ma kienx hemm 'safe system of work' li tipprotegi lir-rikorrent bħala impjegat tas-soċjeta intimata. Jirrizulta wkoll li ma kienx hemm struttura u sistema 'standard' maħsuba sabiex f'każ ta' emerġenza jkun hemm traġitt spedjanti u sigur lejn l-isptar. Fil-fatt jirrizulta, li fil-każ in eżami, it-traġitt lura lejn l-art sar fuq barkun u mhux bid-dgħajsa għalhekk jidher li ma kienx hemm struttura sigura organizzata u maħsuba għal każijiet ta' emerġenza bħal dan.

54. Inoltre jirriżulta li meta r-rikorrent tela' mid-*'dive'* bis-sintomi li kellu, huwa ma ngħatax l-ossigenu mill-ewwel u kif suppost. dan għaliex kellu jiġi amministrat lilu ossigenu pur u mhux l-ossigenu li ngħata minn dawk li kienu fuq il-barkun. Dan il-fatt ġie spjegat ukoll fix-xhieda ta' Dr Muscat bħala mediku espert f'dan is-settur. Għaldaqstant, mir-riżultanzi fattwali, jirriżulta li kien hemm nuqqas ta' tħaris ta' regoli u strutturi ta' *'first aid'* għal dawn iċ-ċirkostanzi partikolari, f'incident bħal dak tar-rikorrent. Jirriżulta wkoll, mill-provi li s-soċjeta' intimata ma kellhiex tagħmir ieħor essenzjali sabiex tippovdi għal saħħet l-impjegati f'incidenti bħal dawn.

55. Mir-rapport tal-esperti mediċi mqabba mill-Qorti, jirriżulta li, konsegwenza tal-incident li sofra r-rikorrent fis-sitta (6) ta' April 2012, huwa baqa' paralizzat u sofra Neurological Decompression Sickness li effettwatlu l-moviment ta' riglejha it-tnejn. Mir-rapport tal-esperti irriżulta li r-rikorrent għandu diżabilità fiżika permanenti ta' 75% u m'għandux diżabilità psikoloġika.

56. **L-Artikolu 1045(1) tal-Kap 16** tal-Liġijiet ta' Malta jipprovdi:

“Il-ħsara li l-persuna responsabbli għandha twieġeb għaliha...hija t-telf effettiv li l-għemil tagħha jkun iġib direttament lill-parti li tbat l-ħsara, l-ispejjeż li din il-parti setgħet kellha tagħmel minħabba l-ħsara, it-telf tal-paga jew qliegħ ieħor attwali, u t-telf ta' qliegħ li tbat 'il quddiem minħabba inkapaċità għal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-għemil seta' jġib.”

57. Minn din id-disposizzjoni tal-liġi, jirriżulta ċar, li jeħtieġ ness ta' kawża u effett ma' l-att jew ommissjoni u l-effett dirett fuq min qed jirreklama danni sofferti.

58. Ir-rikorrent jirreferi għal dan in-ness bejn il-kawża u effett billi rrefera, anke fil-premessi, li qed isofri minn diżabilità permanenti konsegwenza tal-incident li seħħ fuq il-post tax-xogħol fis-6 ta' April 2012, fejn huwa kien qed jeżegwixxi xogħolu bħala għaddas mas-soċjeta' intimata.

59. Din il-Qorti, wara li kkunsidrat il-provi kollha prodotti, tqis li n-ness ta' kawża u effett fuq deskritt ġie ben ppruvat għas-sodisfazzjon ta' din il-Qorti. Di fatti, jirriżulta ben ippruvat illi kien biss dakinhar tas-sitta (6) ta' April 2012, waqt li r-rikorrent kien qed jaqdi xogħlu għas-soċjeta' intimata, li hu baqa' paralizzat konsegwenza ta' *'dive'* ta' 71 metru fl-inkarigu tax-xogħol tiegħu.

60. Is-soċjeta' intimata tipprowa tiddefendi ruħha billi tgħid li kien l-obbligu tar-rikorrent skond il-kuntratt ta' impjieg tiegħu li jipprovdi l-istess ossigenu u dak li jirrikjedi għall-eżekuzzjoni tax-xogħol tiegħu. Għal dan il-għan, il-Qorti kienet tippretendi li s-soċjeta' intimata tippreżenta xi tip ta' kuntratt sabiex tikkorrobora dak minnha dikjarat. Madanakollu, minkejja li l-kawża ħadet għaxar snin sabiex tasal għal sentenza finali, is-soċjeta' intimata QATT ma eżebiet xi kuntratt ta' impjieg ta' din ix-xorta li jistipula li l-għaddas kellu jipprovdi t-tagħmir u ċ-ċilindri ta' l-ossigenu hu. Għalhekk, l-argument tas-soċjeta' intimata ma jregġix, u dana anke in vista tal-fatt illi huwa proprju l-obbligu ta' min iħaddem li jassigura li l-lant tax-xogħol ikun post sigur u li jkun hemm struttura ta' *'safe system of work'*.

61. Ghandu jingħad li r-rikorrent, fl-affidavit tiegħu, ikkonferma li huwa kien impjegat mas-soċjetà intimata, liema soċjetà kienu jiehdu ħsieb li jipprovdu lill-għaddasa kollha, ossija kemm lilu kif ukoll lill-għaddasa l-oħra, biċ-ċilindri tal-ossigenu, kif ukoll kienu jiehdu ħsieb li jipprovdu l-mili ta' l-istess cilindri. Ir-rikorrent jisħaq li dan kien isir a spejjeż tal-istess soċjetà intimata.
62. Il-Qorti hawnhekk tirrileva illi hija qabdet lil Dr. Josanne Aquilina u Dr. Anton Grech bħala Esperti tagħha, sabiex jeżaminaw is-sitwazzjoni fiżika u psikjatrika tar-rikorrent u jivverifikaw jekk attwalment sofriex minn diżabilita` permanenti, u jekk iva jistabilixxu kemm.
63. Jirriżulta li fir-rapport tagħhom, li l-abbli esperti mediċi ikkonkludew li Frederick Catania qed isofsri minn diżabilita` permanenti fiżika ta' ħamsa u sebghin fil-mija (75%) u saru s-segwenti osservazzjonijiet taht it-titolu Djanjosi Klinika:

“Mill-istorja meħuda minn Mister Catania u mid-dokumenti tal-isptar Mater Dei jirriżulta li Mister Catania soffra minn Neurological Decompression Sickness ta' l-ispina toraċi bejn il-livelli T2-T5 u li ħalliet lil Mister Catania paralizi ta' riglejh it-tnejn (spastic paraplegia) huwa jbati minn dwejjaq reattiv għas-sitwazzjoni diffiċli tiegħu pero m'għandux mard psikjatriku serju jew permanenti.”

Evalwazzjoni tar-rata ta' diżabilita` permanenti

“Ir-rata ta' diżabilita ta' Mister Catania hija ta':

*Spastic paraplegia: 75% (referenza għall-ktieb Emendi fil-Liġi Dwar Danni Ċivili maħruġ mill-Ministru tal-Ġustizzja u Intern (2010) paġna 20).
Huwa m'għandux diżabilita` psikjatrika permanenti.”*

64. Din il-Qorti tqis illi ma tara ebda raġuni għaliex ma tistrieħx fuq il-konkluzjonijiet tal-abbli esperti tagħha, u għalhekk tikkonkludi li d-diżabilita` permamenti ta' Frederick Catania, riżultat tal-inċident li ġara fis-6 ta' April 2012, huwa ta' ħamsa u sebghin fil-mija (75%).

Danni

65. Jirriżulta li r-rikorrent qed jippretendi kumpens għal danni sofferti, liema danni jridu jiġu likwidati minn din il-Qorti, fejn ir-rikorrent qed jirreklama *damnum emergens* dwar il-ħames xhur l-isptar li għamel rikoverat hemmhekk fl-isptar wara l-inċident in kwistjoni. Fil-fatt wara dan l-inċident u wara dawn ix-xhur fl-isptar, ġie kkonfermat mit-tobba li r-rikorrent ma jistax jidhol lura għax-xogħol.
66. Huwa paċifiku li l-likwidazzjoni tad-danni għandha sseħħ fuq żewġ binarji; id-danni attwalment sofferti ('*damnum emergens*') u dawk id-danni kawża l-inkapaċita` ikkaġunata '*lucrum cessans*' kif provdut mill-Artikolu 1045 tal-Kap 16.

67. Ikkunsidrat, li l-perjodu ta’ hames xhur l-isptar, li għamel ir-rikorrent wara li seħħ l-incident fis-sena 2012, ser jiġu komputati fil-kalkolu ta’ *lucrum cessans* fil-komputazzjoni tal-paga li huwa kien jipperċepixxi.
68. Għalhekk, din il-Qorti ser tipproċedi bil-komputazzjoni tad-danni *lucrum cessans*.

Lucrum Cessans

69. Jirrizulta, kif intqal fis-sentenza **Emmeline Cini vs Antoine Cachia**, deċiża mill-Prim’ Awla Qorti Ċivili fit-18 ta’ Frar 2013, il-Qorti għandha l-obbligu li teżamina t-telf ta’ qliegħ futur minħabba l-inkapaċità, it-telf ta’ paga jew qliegħ ieħor attwali li sofra l-persuna li sofra t-telf. Tali kwantifikazzjoni tad-danni hija dejjem fid-diskrezzjoni tal-ġudikant iżda hija regolata minn ċerti prinċipji, għakemm mhux assoluti.
70. Fil-każ **Malcolm Cumbo vs Malta Freeport Terminals Ltd** deċiża mill-Prim’ Awla fit-30 ta’ Ġunju 2016, il-Qorti stabbiliet:

“Illi f’dak li jirrigwarda l-lucrum cessans, il-Qorti jidhrilha li jkun xieraq li tgħid li fit-tfassil tal-aċċertament tad-dannu pretiż, hija trid timxi ma’ dak li tispeċifika l-liġi. F’dan il-każ, il-kriterji jissemmew fl-artikolu 1045 tal-Kodiċi Ċivili. Fil-każ li għandha quddiemha, dan il-kumpens irid isir fuq it-telf ta’ qliegħ li l-attur seta’ bata diġa minn dakinhar tal-incident sal-lum, u wkoll dak li se jkollu jbati ‘l quddiem minħabba l-inkapaċità’ għal dejjem li huwa garrab fl-incident mertu tal-każ.”

71. Jirrizulta wkoll illi fil-kawża **Paul Debono vs Malta Drydocks** deċiża mill-Prim’ Awla fis-27 ta’ April 2015 ġie ritenut:

“Id-determinazzjoni tal-kwantum tar-rizarċiment hija ċertament fis-sistema legali tagħna spirata mir-regola stabbilita fl-artikolu 1045 tal-Kodiċi Ċivili. Fir-rigward tal-lucrum cessans dan jinvolvi telf ta’ qliegħ futuri minħabba l-inkapaċità. Il-liġi imbagħad tħalli fid-diskrezzjoni tal-Qorti biex, valjanti ċ-ċirkostanzi tal-każ, ix-xorta u grad ta’ inkapaċità, u l-kondizzjoni tal-parti danneġġjata tistabilixxi s-somma rizarċitorja. Innegabilment, pero` il-metodu ta’ din il-valutazzjoni tad-dannu lill-persuna minn dejjem ikkostitwiet il-problema l-aktar spinuża, kif hekk jirrizulta minn sempliċi raffront tad-diversi deċiżjonijiet in materja.”

Entita tad-Dhul:

72. Jirrizulta li r-rikorrent meta seħħ l-incident, kellu wieħed u tletin (31) sena, u kien jaħdem ma’ Ta’ Mattew Fish Farms Limited.
73. Jirrizulta li fis-sena 2009, ir-rikorrent qala’ introjtu ta’ € 25,317.44 kif ikkonferma ir-rikorrent stess fl-affidavit tiegħu. Fl-affidavit tiegħu, ir-rikorrent kompli jirreferi għal dhul li huwa kien jipperċepixxi sussegwentement, li jindika li kien oghla minn dak fuq imsemmi, fejn jirreferi għal nota ipprezentata minnu fl-atti tar-rikors numru 201/12 FS għar-revoka ta’ Mandat ta’ Sekwestru numru 270/13. Tali atti ma humiex a konozzenza ta’ dina l-Qorti, u għalhekk din il-Qorti ser toqgħod fuq il-provi f’dawn

l-atti, stante li dawn l-atti għar-revoka ta' Mandat mhumiex annessi u eżebiti f'dawn l-atti

74. Għaldaqstant, il-Qorti ser tikkonsidra id-dhul ta' Frederick Catania fl-ammont ta' € 25,317.44 fis-sena.

75. Dwar konsiderazzjonijiet fuq l-għoli tal-ħajja, jirriżulta illi fil-każ **Stephen Cardona vs John Mary Fenech** deciza mill-Prim' Awla fid-9 ta' Frar 2012, kien gie deciz illi:

“Il-Qorti qed takkorda ukoll zieda ta' €300 fis-sena, ir-relazzjoni mal-awment tal-paga għall-għoli tal-ħajja.”

76. Din il-Qorti taqbel li tali ammont ta' €300 fis-sena għandu jitqies ukoll għall-għoli tal-ħajja fil-każ odjern.

Multiplier

77. Fil-każ **Joseph Zammit vs Joseph Bonello**, deciza mill-Qorti Ċivili Prim' Awla fil-25 ta' Frar 2016, ġew stabbiliti prinċipji li l-Qorti tħoss li għandha tibbaża fuqhom meta tiġi biex tillikwida d-danni li għandhom jithallsu f'ċirkostanzi simili bħal tal-każ odjern:

“Illi tali regoli ġew supplementati u interpretati bil-prinċipji stabbiliti fil-kawża ewlenija ‘Michael Butler vs Peter Christopher Heard’ (Appell 22.12.1967), li tat l-origini għal hekk imsejha ‘multiplier system’, li pero` giet aġġustata għaż-żminijiet reċenti peress li, kif intqal fil-kawża ‘Salvatore Mifsud vs Carlo Camilleri et’ (Appell 16.11.1983) ‘iċ-ċirkostanzi tal-ħajja anke fil-gżira tagħna inbidlu konsiderevolment u l-ammont li qegħdin isiru fuq kriterji ferm differenti minn dawk li kienu jsiru għaxar snin jew għoxrin sena ilu. Għalhekk, il-Qrati Tagħna irritenew li għandhom id-diskrezzjoni li jkunu aktar flessibbli o meno rigorużi fl-applikazzjoni tal-linji gwida stabbiliti f’Butler vs Heard. Hekk gie ritenut li għandhom jużaw ‘l-arbitriju prudenzjali tal-Qorti, fil-limiti stabbilit mil-ligi - ‘Savona vs Asphar’, Appell (23.06.1952); u li ‘għandu jintuża bħala bażi wkoll f’dan il-każ bid-differenza li n-numru ta’ snin għandu jittiehed għas-snin kollha tal-ħajja lavorattiva tal-korrut’ (Emmanuel Mizzi vs Carmel Attard, 13.05.2003), u li ‘dejjem għandu jkun hemm ċertu elasticità ta’ kriterji billi l-pronunzjament fil-likwidazzjoni in kwistjoni huwa wiehed ta’ probabilita`. Inoltre, d-danneġġat jingħata somma kapitali darba waħda biss, meta tingħata b’sentenza mhijiex aktar soġġetta għal ebda revizjoni. Għalhekk, din is-somma kapitali trid tkun tikkorispondi kemm jista’ jkun mar-realta` (Francis Sultana vs John Micallef et noe et, Appell 20.07.1994).

78. Fis-sentenza fl-ismijiet **Paul Vassallo et noe vs Carmelo Pace** deciza mill-Qorti tal-Appell fil-5 ta' Marzu 1986 intqal is-segwent:

“In-numru ta’ snin adottat bħala multiplier m’għandux ikun ibbażat fuq l-aspettativa tal-ħajja in ġenerali tad-denneġġat iżda fuq l-aspettativa tal-

ħajja lavorattiva tiegħu u għalhekk jittieħdu in kunsiderazzjoni iċ-chances and changes of life.

Minbarra dan il-bixra ta' ħsieb wara sentenzi ta' dawn l-aħħar snin f' dan il-qasam qiegħda xxaqleb lejn it-tneħħija ta' skemi rigidi li jistgħu jfixklu l-ġhoti ta' kumpens misthoqq u xieraq għaċ-ċirkostanzi. Waħda minn dawn l-iżviluppi hija fil-massimu tal-multiplier, fejn għal numru kbir ta' snin ma tqisx li seta' jaqbeż l-ghoxrin (20). Għar-raġunijiet li l-Qorti għandha tfittex qabel kull haġa oħra li tirrintegra kemm jista' jkun lil dak li jkun ġarrab ħsara, u li terġa' tqiegħed lil tali persuna kemm jista' jkun fl-istat li kien qabel l-incident. Illum huwa aċċettat u approvat mill-ogħla Qrati tagħna li l-multiplier ikun jaqbel sewwa ma' l-eta` tal-vittma u mhux ma' kriterji arbitrarji."

79. Jirriżulta, li fil-każ in eżami, r-rikorrent Frederick Catania kellu wieħed u tletin (31) sena meta soffra l-incident, u persuna jieqaf bil-pensjoni ta' wieħed u sittin (61) sena.
80. Għaldaqstant, huwa ġust u verosimili li ħamsa u għoxrin sena (25) huwa perjodu ġust li għandu ikun applikabbli bħala multiplier.

Kalkolu finali

81. Ikkunsidrat il-kalkoli u konsiderazzjonijiet kollha kif fuq magħmula, għandu jirriżulta:
- a. L-introjtu ta' Frederick Catania jammonta għal madwar €25,317.44
  - b. L-għoli tal-ħajja għandu jkun ta' €300 fis-sena.
  - c. Il-multiplier għandu jkun ta' 25 sena.
82. Jirriżulta għalhekk, illi l-ammont li għandu jkun ikkunsidrat għal *lucrum cessans* għandu jkun l-medja maħdum fuq l-introjtu tar-rikorrent fis-sena 2009, ossija €25,317.44 u fuq l-introjtu previst ħamsa u għoxrin sena oħra, biż-żieda tal-għoli tal-ħajja ta' €300 kull sena, liema zieda tammonta komplessivament għal €7,500, li flimkien mal-introjtu ta' 2009 jagħmel total ta' €32,817.44, liema medja hija ta' għalhekk ta' **€29.067.44**, ossija €25,317.44 + €32,817.44 diviz fin-nofs.
83. Jirriżulta, għalhekk li l-introitu medju għandu jitqies illi huwa ta' €29.067.44.

Tnaqqis

84. Fil-każ **Paul Xuereb noe vs Emanuel Xuereb pro et noe**, deċiża mill-Prim' Awla Qorti Ċivili fil-5 ta' Ottubru 1995, il-Qorti rriteniet:

"Fir-rigward tar-riduzzjoni għal lump sum payment il-Qorti...jidhrilha li...ma għandu jsir ebda tnaqqis fil-persentaġġ solitu ta' 20 fil-mija għal lump sum payment jekk ma jkunux għaddew aktar minn tlett snin mid-data tal-prezentata taċ-ċitazzjoni u jekk ikun għadda dan il-perjodu allura għandu jsir tnaqqis ta' 2% għal kull sena minn dik id-data."

85. Fil-każ **Joseph Agius vs All Services Ltd** deciza mill-Prim' Awla fit-2 ta' Ġunju 2005, ingħad hekk:

“F’kazijiet kongruwi, soltu li jsir tnaqqis ieħor ta’ 20% għall-fatt li jkun ser ikun hemm h̄las f’daqqa (lump sum payment) lill-benefiċċjarji. Jekk id-deċiżjoni, pero, tkun ser tingħata wara tul ta’ ċertu żmien, hija l-prattika li l-persentaġġ tat-tnaqqis jonqos, u hi konswetudni tal-Qrati, li jekk kawża ddum aktar minn sentejn, il-persentaġġ jonqos b’żewġ punti għal kull sena oħra li l-kawża ddum biex tiġi deciza.”

86. Ikkunsidrat dan, il-Qorti tosserva illi dwar it-tnaqqis in vista tal-h̄las f’daqqa, il-Qorti tosserva li l-kawża ilha pendenti għaxar minn meta ġiet ipprezentata, ilha h̄dax-il sena mid-data tal-incident li seħħ fl-2012. Din l-kawża thalliet għas-sentenza fis-6 ta’ Lulju 2022. Għalhekk bil-kalkolu ta’ tnaqqis għal kull sena li ddum il-kawża oltre` sentejn, it-tnaqqis għalhekk għandu jkun ta’ 2%.

Somma dovuta

87. Ikkunsidrati l-fatti kif fuq diskussi, is-somma kif likwidata bħala *lucrum cessans* hija:

- €29.067.44 x 25 sena	= €726,686
- €726,686 x 75% diżabilita`	= €545,014.50
- €545,014.50 x tnaqqis ta’ 2%	
bħala lump sum payment	= €10,900.29
- €545,014.50 naqqas €10,900.29	= €534,114.21

Il-Qorti ser tirrotonda tali ammont għal sitt mija u tlett elef Ewro €534,114 għall-finijiet ta’ pratticita`.

88. Għalhekk, is-somma totali dovuta lir-rikorrent bħala danni hija ta’ €534,114.

Konkluzjoni

Il-Qorti,

Wara illi rat l-atti kollha proċesswali kollha u l-provi kollha prodotti pprezentati quddiemha;

Tgħaddi biex taqta’ u tiddeciedi l-vertenza odjerna billi:

Tiċhad l-eċċezzjonijiet fir-risposta tas-soċjeta’ intimata.

Tilqa’ t-talbiet tar-rikorrenti kif ġej:

1. Tiddikjara li s-soċjeta’ intimata Ta’ Mattew Fish Farms Limited hija unikament responsabbli għad-debilita` fiżika tar-rikorrent wara l-incident li seħħ fis-6 ta’ April 2012.

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent, kemm dawk mitluba fit-tieni talba u kif ukoll dawk mitluba fir-raba' talba, fl-ammont komplessiv ta' hames mija u erbgħa u tletin elf, mija u erbgħatax-il Euro (€534,114)
3. Tordna lis-soċjeta' intimata tħallas lir-rikorrent l-ammont ta' **hames mija u erbgħa u tletin elf, mija u erbgħatax-il Euro (€534,114).**

Dwar Imgħax, peress illi ma huwiex ġust li r-rikorrent ma jithallasx imgħax fuq is-somma lilu dovuta riżultat ta' dewmien kkawżat mis-soċjeta' intimata, l-imgħax dovut għandu jkun dak dekoribbli mill-5 ta' Novembru 2015, ossija d-data meta r-rikorrent għalaq l-istadju tal-provi tiegħu, sad-data tal-pagament effettiv.

L-ispejjeż għall-proċedura odjerna għandha tkun a kariku tas-soċjeta' intimata.

Francesco Depasquale LL.D. LL.M. (IMLI)
Imħallef

Rita Sciberras
Deputat Reġistratur